צז: המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

מודים חכמים לר"א בכסום של ברכה וכו'. קמי אהא דתנן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נ:) אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"מ ועלה קאמר ר' יוסי בר' חנינא בגמ' דבכסום של ברכה מודים וטעמא מפרש התם משום מצוה מן המובחר: **עד** שיתן **לתוכו מים.** קשה דאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נא.) עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה שטיפה מי מלח כו' אלמא משמע דכוס של ברכה צריך שיהא מי ולא מזג ומפרשים גדולי גרסות דמי קמי אכום שיהא שלם ולא שבור דשיין מיתה בכלי כדאמר (ב"ק דף נד.) שבירתן זו מיתתן וכן משמע קצת דכל י' דברים הן בכוס ולא ביין ורש"י פירש בברכות דמי דקאמר היינו שיתנו יין מי בכוס שמברכים עליו ואח"כ מוזגין בו מים לאפוקי שלא ימזגו בכוס זה ויברך בכוס אחר ור"ת מפרש דמי דהתם היינו מזוג ולא מזוג דה"ג מוקי בפרק בן סורר (סנהדרין דף ע: וש"נ) הא דקאמר רב אינו מייב עד שיאכל בשר וישתה יין מי במזוג ולא מזוג והא דמשמע בהמוצא יין (שבת דף עו: וש"נ) שמוזגין אותו עד רביעית דקאמר כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית אומר ר"מ דבברכת המזון מוסיף בו מים כדאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נא. וש"נ) ומוסיפין בברכת המזון ולא כמו שפי' שם רש"י דמוסיפין יין[6]: **חמר** חיוריין מהו. פירש ר"ש דחיוריין היינו בורק ולא שמיע ליה בריתא דלעיל דקתני בורק לא יביא ואם הביא כשר ולר"י נראה דשפיר שמיע ליה וחיוריין גרוע מבורק דחיוריין לבן יותר מדאי אבל בורק אינו אלא מבהיק ומתלבן קצת ודומה קצת לאדמומית ולכך אם הביא כשר: **ואם** ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו. וקשה לר"י דאמר אביי באיזהו נשך (ב"מ דף מד.) שרי ליה לאינים למיתן זוזי לחבריה אחבית יין ולמימר הכי אי יקרא אי זולא ברשותי ואי תקפה ברשותך והשתא מאי קמ"ל אביי מתני' היא הכא אם ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו אע"ג דאי יוקרא או זולא ברשותיה דלוקח הויא וכן בקנקנים דמוכר אע"פ שאין ידוע שיינו מחמיץ ועוד דפריך ליה התם הא קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא תקשי ליה אמתני' דהכא וליכא למימר דיש חילוק בין תקפה להחמיץ דהכא דהא אמר בברכות (דף ה:) כל הונא תקיפו ליה ד' מאה דני דחמרא אייקר הלא ואיתיבו בדמי חמרא אלמא דהכל אחד ועוד קשה לר"י דמה רבית שייך שם הא אי תקפה הוי מקח טעות דאיגלאי מילתא שלא היה סופו להתקיים וי"ל דאביי אשמעינן דאפילו בחמרא דידעינן ביה שראוי להתקיים אפילו הכי מקבל עליה מוכר אי תקף מחמת שום דבר מחמת חוס או מחמת טלטול או מחמת דשני בברזא ולהכי דמי לרבית אבל הכא לא מיירי בראוי להתקיים ולכך מתחלה בשעת מכירה לא היה מקחו מקח דכשהחמיץ לבסוף איגלאי מילתא והוכיח סופו על תחלתו שלא היה ראוי להתקיים ולא מיחזי כרבית כללא[7]:

מבושם

פסול כרבי נחמיה דאמר חרס נחש לף ועומד במקומו ויש לו תקנה בסיון במסכת סוכה בשילהי פרק רביעי: **הקריבהו נא.** גבי חולה כמיב. אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן: **חמר חיוריין מהו.** "לגסכים. ויש מפרשים לקידוש ולא נהירא: **חמר חיוריין.** נראה בעיני דהיינו יין בורק דמצינו לעיל לא יביא ואם הביא כשר ובריתא לא שמיע ליה: **אל תרא יין.** לשמותו: **כי יתאדם.** שמשכר יותר מדאי. אלמא יין אדום קודם לגסכים דשכר כתיב כהו: **תנא פיטסות.** דתמרן (לעיל נא.) דמקבלין עשר לק' אינן שבורות ורעועות ממש דא"כ אפי' אחת לא מקבל אלא נאות כשאר קדירות שבשרון ומגופרות בגפרית והגפרית סותם את השכר ומחברו קצת ויכולין להשתמש בהן קצת אלא שאין מתקיימין זמן מרובה כשלמין והואיל ולא הוו שבורין לגמרי מקבל עליו י' לק'. ופירוש כתוב בספרים[8] כשנא לבשלן מביא גפרית ונותן בהן האור ומלחכמן האור עם אותו גפרית ונרלות מבושלות והן נאות: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל **תנא יפר על כן בכולן מחזיר את השאר ונוטל את הדמים ממנו.** וכריתא מלאתיה בתוספתא (פ"ו ה"ב) ויש ללמוד דבספרים שלהם כתובה. וילפינן מינה לדון כן דהמוחר על י' קוסטות ופוטטות יחזיר אבל העשר הגיעוהו דליכא למימר ערוני עריב לגבי טעופתא (לעיל נד.) וליכא למימר נמי אפילו שפיר יהיב [שם] דטעמא דטריתא לא שייך הכא: **מתני' אינו חייב.** המוכר באחריותו דבשעת מכירה יין הוה: **ואם ידוע שיינו מחמיץ.** בכל שנה הרי זה מקח טעות כדמוקי לה בגמרא [לח.] כדאמר ליה למקפה דאי לא מ"ל למקפה למה יתחייב באחריותו הרי היה יכול לשתותו ולא אינבי ליה לשהויי דהא אפי' אי רוצה לשהויי זגי אין הולכין בממון אחר הרוב וכל שכן השתא דפלגא לשתייה ופלגא לשהייה:

מבושם

מתני' אינו חייב. אמר רבא אסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום ואלא למעוטי מפיה ומשוליה והא תני רבי חייא מפיה ומשוליה לא יביא ואם הביא כשר ואלא למעוטי יין כושי בורק הילסטון של מרתף של צמוקים והא תניא בבולן לא יביא ואם הביא כשר ואלא למעוטי יין קוסס מזוג מגולה ושל שמרים ושריחו רע דתניא בבולן לא יביא ואם הביא פסול למעוטי מאי אי למעוטי קוסס פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי היא אי למעוטי מזוג עלויי עלייה דאמר רבי יוסי ברבי חנינא מודים חכמים לר"א בכסום של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים אי למעוטי מגולה סכנה היא אי למעוטי של שמרים היכי דמי אי דרמא תלתא ואתא ארבעה חמרא מעליא הוא אי דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא פלוגתא דרבנן ואחרים היא אלא למעוטי שריחו רע ואיבעית אימא לעולם למעוטי מגולה ואע"ג דעבדי במסננת דכר נחמיה אפילו הכי הקריבהו נא לפתחך הירצך או הישא פניך בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא חמר חווריין מהו אמר ליה אל תרא יין כי יתאדם: קנקנים בשרון וכו': תאנא פיטסות נאות ומגופרות: **מתני'** המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו ואם אמר לו יין הרי זה מקח טעות ואם אמר לו יין מבושם הכי גרסינן **ואמר רבא סוחט אדם כו'.** כלומר ואם תעלה על דעתך לדמויי קידוש ליסוך ולמימר דלכתחלה אין מקדשין עליו האמר רבא סוחט אדם כו' אלמא דמקדשין עליו לכתחלה: **מפיה. של** מצוה: **ומשוליה.** סמוך לשמרים כדתנן במנחות כפ' כל הקרבנות [פו:] אינו מביא מפיה מפני הקמחין ולא משוליה מפני השמרים: **כושי.** שחור: **בורק.** לבן ורע הוא. כמו ברק ברקאי (יומא דף כח.): **הלסטון.** יין מתוק וחלש מאד: **של מרתף.** כלומר סתם יין של מרתף שלא נעדק. ומשום לתיכה מצוה קוסטות כדתנן במתני' [לעיל נג:] קאמרי' דלא יביא ומיהו אם הביא כשר ואע"ג דאמרי' בסמוך דיין קוסס פסול לנסכים ה"מ בזולתי אבל הכא מי יימר דהוא קוסס: **למוקים.** פרכלי ענבים יבשים ועשה מהן יין: **יין קוסס.** הוא יין הנמכר בחנות ופסול הוא דלא הוי שכר ולא לאוי להיות שכר כיין מגתו דקופו מיהא להיות שכר: **מזוג.** אינו בכלל שכר. ובספרי[8] דרש הכי ונסכו רביעית ההין מי אתה מנסך ולא המזוג: **ויין מגולה.** ואיכא למימר שמא שתה הימנו נחש: **או של שמרים.** תמד: **ושריחו רע.** מוסרח אבל יש בו טעם יין: **למעוטי מאי.** מהני פסולים דהך ברייתא אתא רב למעוטי אלימא למעוטי יין קוסס אתא למימר דאין אומר עליו קידוש היום הא בורא פרי הגפן מברכין ואמאי הא פלוגתא דר' יוחנן וריב"ל היא לעיל (דף נו.) דלר' יוחנן ממרא הוא ואפי' לענין קידוש שפיר דמי דכיון דלגבי תרומה חשיב ליה יין הוא הדין לגבי קידוש דלא שנא קידוש מבורא פרי הגפן אלא לענין מיאוס כדלקמן משום הקריבהו נא לפתחך ולר' יהושע בן לוי אלא הוא ואפי' בורא פרי הגפן אין מברכין כדאמרן לעיל ואי ס"ל כר' יוחנן הכי ה"ל למימר מברכין עליו בורא פרי הגפן ואמא אמינא דהוא הדין לקידוש ואי כרבי יהושע בן לוי ס"ל הכי ה"ל למימר אין מברכין עליו אלא שהכל: **עלויי עלייה.** לקידוש: **מודים חכמים לר"א.** דפליגי בניסוך ומכשרי במזוג. כן נראה בעיני ולא ידענא פלוגתייהו היכא[9]: **עד שיתן מים לתוכו.** דלא חשיב לשתיה אי אלא מזוג. וביניהם שלהן מיירי דדרו על חד תלתא מיא: **סכנה הוא.** ואפילו בלא קידוש אסור לשתותו: **ואי למעוטי חמר של שמרים פלוגתא דרבנן ואחרים.** וקיימא לן כרבנן דאפי' בורא פרי הגפן לא מברכינן: **אלא למעוטי שריחו רע ומשום הקריבהו נא לפתחך.** משום מיאוס. ומיהו בפה"ג מברכים עליו דרמיה חמרא וטעמי' חמרא אלא שהבריח קצת משום דמונח בכלי מאוס והכי קאמר רב אין אומר קידוש היום אלא על היין נקי והגון שראוי לנסך מחמת נקיותו ע"ג המזגה ולא אתא רב למעוטי בהאי כלל שאר יינות שאין מנסכין ע"ג המזגה כגון יין קוסס ומזוג אלא הנהו יינות שמתוך שמאוסין פסולין לניסוך משום הקריבהו נא לפתחך דפסולין נמי לקידוש משום האי טעמא גופיה: **לעולם למעוטי מגולה.** ודקשיא לך סכנה הוא: **כגון דעבריה במסננת.** דמותר לשתיה ואיצטריך למימר דלקידוש **הקריבהו נא.** גבי מנחת סמיכה. אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן: **חמר חיוריין מהו.** "לגסכים. ויש מפרשים לקידוש ולא נהירא: **חמר חיוריין.** נראה בעיני דהיינו יין בורק דמצינו לעיל לא יביא ואם הביא כשר ובריתא לא שמיע ליה: **אל תרא יין.** לשמותו: **כי יתאדם.** שמשכר יותר מדאי. אלמא יין אדום קודם לגסכים דשכר כתיב כהו: **תנא פיטסות.** דתמרן (לעיל נג:) דמקבלין עשר לק' אינן שבורות ורעועות ממש דא"כ אפי' אחת לא מקבל אלא נאות כשאר קדירות שבשרון ומגופרות בגפרית והגפרית סותם את השכר ומחברו קצת ויכולין להשתמש בהן קצת אלא שאין מתקיימין זמן מרובה כשלמין והואיל ולא הוו שבורין לגמרי מקבל עליו י' לק'. ופירוש כתוב בספרים[8] כשנא לבשלן מביא גפרית ונותן בהן האור ומלחכמן האור עם אותו גפרית ונרלות מבושלות והן נאות: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל **תנא יפר על כן בכולן מחזיר את השאר ונוטל את הדמים ממנו.** וכריתא מלאתיה בתוספתא (פ"ו ה"ב) ויש ללמוד דבספרים שלהם כתובה. וילפינן מינה לדון כן דהמוחר על י' קוסטות ופוטטות יחזיר אבל העשר הגיעוהו דליכא למימר ערוני עריב לגבי טעופתא (לעיל נד.) וליכא למימר נמי אפילו שפיר יהיב [שם] דטעמא דטריתא לא שייך הכא: **מתני' אינו חייב.** המוכר באחריותו דבשעת מכירה יין הוה: **ואם ידוע שיינו מחמיץ.** בכל שנה הרי זה מקח טעות כדמוקי לה בגמרא [לח.] כדאמר ליה למקפה דאי לא מ"ל למקפה למה יתחייב באחריותו הרי היה יכול לשתותו ולא אינבי ליה לשהויי דהא אפי' אי רוצה לשהויי זגי אין הולכין בממון אחר הרוב וכל שכן השתא דפלגא לשתייה ופלגא לשהייה:

מבושם

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה ח סמג עשין מז טוש"ע א"ח סי' ערב סעיף כ:

מח ב מיי' פ"ז מהל' תפילה ומזונא הל' ו ופכ"ט מהל' שבת הל' יד סמג לאוין שיט ועשין מז טוש"ע א"ח סי' ערב סעיף ג:

מט ג מיי' פ"ז מהל' תפילה ומזונא הל"ט ופכ"ט מהל' שבת הלכה יד סמג שם טוש"ע שם מל הסר:

נ ד ה מיי' פ"ז מהל' ת"ת הלכה י ופכ"ט מהל' שבת הלכה יד ח וסמג שם טוש"ע א"ח סי' ערב סעיף ה:

נא ו מיי' פכ"ט מהל' שבת הל' יד טוש"ע שם סעיף ת:

נב ז ח מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה טו טוש"ע שם סעי' ז וסי' רד סעיף ה: נג ט י מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סי' ערב סעיף ת:

נד כ טוש"ע שם ס"ד: נה ל מיי' פי"ח מהל' מכירה הלכה יד:

נו מ נ מיי' פי"ז שם הל' ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' רל סעיף ה:

רבינו גרשום

טובים: דאמר רב' כוחט וכו': מפיה. של אותה חופר של מעל' אשקרמ"א של יין: ומשוליה. השמרים שבתחתית החבית בבלמ"ן סימן הוא; (מפני) יין בושי. שהוא שחור: בורק. יין לבן: לימטון. ירוק שהפיג טעמו ונפק מצורתו: של מרתף. אותו יין הנמכר בחנות שאינו כל כך יפה: של צמוקים. מן ענבים יבשים שעשו מהן צימוקין אם הביא כשר וא"כ אפי' לכתחלה מקדשין; ג"כ שקי"ר סימן הוא יין קוסס שרע משל חנות כמו קוסס; למעוטי מאי. אין מברכין עליהן; אי למעוטי יין קוסס. הא פליגי רב יהודה ורב חסדא לעיל דפליגי ביין הנמכר בחנות דהיינו יין קוסס אלא למעוטי מזוג דאין מקדשין אם מזגו עלי' קא מעלי' לי ואמאי אינו רשאי ת"ל לנסך על גבי המזבח; דאמר ר' יוסי מודים חכמים וכו' דראמר במס' ברכות (דף נ:) אלא למעוטי מגולה. דאין מקדשין בלאו הכי נמי ידענא דאין מקדשין משום גלוי דסכנה; אלא למעוטי שמרים. דאין מקדשין פלוגתא דרבנן ואחרי' היא כדאמר' לעיל; אלא לעולם למעוטי מגולה דאין מברכין ודקא קשיא לך תיפוק ליה משום סכנה אע"ג דעבדי במסננת כו' אוקל דייר דליכא למיחש משום גלוי דהא סינוהו ונשאר הארס למעלה מן המסננת אפי' הכי אתי למעוטי דאין מברכין ואין מנסכין הואיל ונתגלה משום דכתיב הקריבהו נא לפתחך: חמר חיוריין מאד מהו. ראוי לנסך ולקדש אי לא; אמר ליה אל תרא יין כי יתאדם. מדשבתיה קרא ליין אדום ש"מ דהוא חזי והאי חיוריין לא חזי; (ומכר לו) מכר לו קנקנים בשרון. באותו מקום שהיו רגילין לעשות הקנקנים: עשר פיטסות למאה. חתנא שבורות. נאות ומגופרות כשבא לבשלן מביא גפרית ונותן בהן (עם) האור (ומהלכתן) [ומלחכתן] האור עם אותו הגפרית ונראות מבושלות והן נאות ונעשה השכר מגופף מאותו גפרית אבל שבורות ממש אין מקבל: **ש"ס** המוכר יין לחבירו אינו חייב המוכר באחריותו. אם ידוע שיינו רגיל להחמיץ הרי זה מקח טעות וחוזר. מילתא דרב ושמואל דפליגי לעיל בחבית שהחמיצה קשיא לי וכי לא סבור להו הך מתני' אבל כך פירש המורה דאינהו לא סבור להו כמתני':

מסורת הש"ס

מ) וס"מ בורק שהוא קשה ומתוק את כל הגוף ערוך וכן בסמלתות פרש' יתרו פימן מד. ב) מנחות פו. ג) ברכות נ: ד) סוכה כ: [ב"ק קמו:]. ה) [פנחס כח ז]. ו) הג"ה בברכות פ' שלשה שאכלו דף נ: [אתא הא דר' יוסי בר חנינא ואמתניתין דהתם קאי בשילהי פרי ובברכת יין מיירי תוספ' יעקב ע"כ. ז) [וכן כתב הערוך ערך פטם ע"ש]. ח) [וע"ע תוס' ברכות נ: ד"ה מודים]. ט) [וע"ע תוס' ב"מ סד. ד"ה לי מקפה].

תורה אור השלם

1 וכי תגשון עוד לזבח אין רצ וכי תגישו מסה וחלבה אין רצ הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך אמר יי צבאות:

מלאכי א ח

2 אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים: משלי כג לא

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה חבר. לנסכים. עי' בגליון שבת רים מתיב ד"ה תיבעיא לרבי עליית ממש:

מוסף רש"י

במסננת. קולי"ר בלע"ז מסננת ממסננין בה קונדיטון. כמו שעושין בעלי מגיות שאלו ממין בכרה וכו אוקמת ריוקל יין ותמחיה כלי והקונדיטון מתמצן לתוכו (סוכה ו.) לא: כלי של גבי כלי ומתמצן הממרים כתוך הכלים והוא בכבכה והיין מתמצן מתליו (ב"ק קמז.).